

Jamiołkowska, Danuta

Seminarium poświęcone 90 rocznicy polskiego ruchu robotniczego

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1-2, 193-194

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DANUTA JAMIOŁKOWSKA

SEMINARIUM POŚWIĘCONE 90 ROCZNICY
POLSKIEGO RUCHU ROBOTNICZEGO

Tematem seminarium, zorganizowanego przez Komitet Wojewódzki PZPR w Olsztynie dnia 20 listopada 1972 r. były zagadnienia związane z 90 rocznicą powstania polskiego ruchu robotniczego. W seminarium wzięło udział przeszło 200 działaczy politycznych, pracowników nauki oraz nauczycieli historii ze szkół średnich woj. olsztyńskiego. Wygłoszono trzy referaty zasadnicze oraz sześć komunikatów.

Prof. dr Antoni Czubiński z Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie mówił na temat *Miejsc Wielkiego Proletariatu w dziejach polskiego ruchu robotniczego i jego ideowego dorobku*. Referent podkreślił, że w rozwoju ruchu robotniczego na ziemiach polskich dużą rolę odegrała tradycja. Kształtowanie się klasy robotniczej przebiegało w dwu etapach: 1. formowania się dużych skupisk robotniczych czyli w okresie koncentracji poroletariatu; 2. przenoszenia do środowiska robotniczego ideologii socjalistycznej.

Na ziemiach polskich oba te etapy zaznaczyły się bardzo wyraźnie. Na uczelniach rosyjskich studiowało wielu Polaków, którzy przynosili na grunt polski myśl socjalistyczną, zakładając pierwsze kółka, łączące robotników i inteligencję. Wskutek represji, z jednej strony władz carskich, a z drugiej kapitalistów, właścicieli fabryk, znaczna część działaczy zmuszona była uciekać na zachód, gdzie w trakcie spotkań z działaczami międzynarodowego ruchu robotniczego krystalizował się ich program marksistowski. A. Czubiński omówił dwa nurty w polskim ruchu robotniczym, jeden związany z osobą Bolesława Limanowskiego i drugi wywodzący się od Ludwika Waryńskiego, przypominając, że powstanie w 1882 r. partii Proletariat, założonej przez Ludwika Waryńskiego, a zwanej z czasem Wielkim Proletariatem, było początkiem działalności na ziemiach polskich zorganizowanej partii robotniczej w duchu marksistowskim. Partia ta wydawała pierwsze pismo robotnicze „Proletariat”, a także wykształciła formy pracy agitacyjnej, aktualnej częściowo jeszcze dziś. Po aresztowaniach przywódców Wielkiego Proletariatu partia ta odbudowała się jako II Proletariat; był jeszcze i III Proletariat, jednakże żadna z tych partii nie miała już tego znaczenia, co Wielki Proletariat, do którego tradycji sięgały wszystkie kolejne partie robotnicze.

Prof. dr Irena Koberdowa z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych przedstawiła *Wielki Proletariat na tle międzynarodowego ruchu robotniczego* zwracając uwagę, że partia ta powstała w wyjątkowo trudnym i skomplikowanym okresie, mianowicie między upadkiem I Międzynarodówki a powstaniem II Międzynarodówki. Nastąpiła wówczas ewolucja przywódców Wielkiego Proletariatu, którzy stopniowo przechodzili na drogę socjalizmu naukowego, przy czym wybór właściwego programu ułatwiły im tradycje polskiej myśli socjalistycznej. Fakt, że Polacy uczestniczyli w tworzeniu I Międzynarodówki, że organizacja ta posiadała sekcję polską, nie świadczy o propolskich tendencjach I Międzynarodówki, lecz dowodzi, że przywódcy I Międzynarodówki doceniali polską myśl socjalistyczną, która wniosła poważny wkład do międzynarodowego ruchu robotniczego.

Olsztyńskie środowisko naukowe reprezentował dr Zygmunt Lietz z Ośrodka Badań Naukowych, który wygłosił referat *Miejsce ruchu robotniczego w historii Warmii i Mazur. Stan i potrzeby baaawcze w tej dziedzinie*. Reierent postulował zapoczątkowanie szczegółowych badań historycznych, socjologicznych i ekonomicznych, które ułatwiłyby w efekcie opracowanie syntezy ruchu robotniczego w Prusach Wschodnich. Przedstawiony wykaz potrzeb badawczych obejmował m.in. następujące zagadnienia: genezę formowania się klasy robotniczej na Warmii i Mazurach w XIX wieku; emigrację zarobkową do Królestwa Polskiego w XIX wieku; walkę związków zawodowych o poprawę położenia społeczno-ekonomicznego i socjalnego klasy robotniczej w Prusach Wschodnich (1880—1933); stosunek SPD i KPD do kwestii polskiej w Prusach Wschodnich w XIX i XX wieku; rolę PPR i PPS w akcji osadniczej na Warmii i Mazurach (1945—1948); współpracę Bloku Stronictw Demokratycznych w okresie 1945—1948; dzieje PZPR na Warmii i Mazurach (1949—1956). Na sesji wygłoszono ponadto sześć komunikatów.

Mgr Witold Tulibacki mówił o wzorcach osobowych w polskim ruchu robotniczym, podkreślając, iż prekursorami tych wzorców byli proletariaty zcy ze swoją niezłomną postawą, obliczem moralno-politycznym i odwagą w głoszeniu własnych poglądów, wobec czego życie i działalność twórców Wielkiego Proletariatu powinny stanowić chlubny przykład dla współczesnego pokolenia.

Dr Stanisław Łaniec przedstawił tradycje Wielkiego Proletariatu w polskim ruchu robotniczym na przełomie XIX i XX wieku. Komunikat uzupełnił interesującą informacją źródłową.

Mgr Józef Judziński poinformował o zasobach archiwalnych do dziejów polskiego ruchu robotniczego na Warmii i Mazurach, zwracając uwagę na braki i zniszczenia materiałów źródłowych oraz postulując, w trosce o źródła rękopiśmienne, jak najszybsze wyposażenie olsztyńskich archiwów w specjalistyczne pracownie konserwacyjno-reprograficzne.

Mgr Tadeusz Kochanowski omówił stan badań nad działalnością PPR i PPS w województwie olsztyńskim informując, że częściowo na podstawie materiałów KW PZPR w Olsztynie napisano szereg prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych. Dotyczą one między innymi: działalności organizacji partyjnych i młodzieżowych w różnych powiatach woj. olsztyńskiego i tworzenia się władzy ludowej w latach 1945—1948. Ponadto stanowiły one podstawę źródłową do opracowania fragmentów monografii miast i powiatów woj. olsztyńskiego. Kończąc swoje wystąpienie referent postulował powołanie zespołu, którego zadaniem byłaby koordynacja badań w zakresie historii ruchu robotniczego ziem północnych.

Mgr Henryk Ruszysłaka zwrócił uwagę na rolę wspomnień i relacji w badaniach procesu historycznego przypominając, iż w woj. olsztyńskim wydano zaledwie dwa zbiory wspomnień działaczy ruchu robotniczego, wobec czego należałoby rozwinąć ruch pamiętnikarski i zachęcić działaczy do spisywania wspomnień.

Mgr Tadeusz Filipkowski skoncentrował się na ciekawym, mało dotychczas zbadanym zagadnieniu: PPR wobec problemów oświaty na Warmii i Mazurach w latach 1945—1948. Podkreślił, iż program oświatowy PPR, zakładający powszechne, bezpłatne i bezwyznaniowe nauczanie, wzorowany był na programie oświatowym pierwszej polskiej partii robotniczej — Wielkiego Proletariatu. T. Filipkowski dodał, że problem odbudowy szkolnictwa na terenie Warmii i Mazur wiązał się nierozłącznie ze sprawą repolonizacji tych ziem, jednakże wpływy PPR wśród nauczycieli były początkowo bardzo niewielkie, zaś sam Związek Nauczycielstwa Polskiego, mimo iż najlepiej zorganizowany ze wszystkich organizacji związkowych, nie cieszył się u władz poparciem.

W dyskusji poruszono problem działalności polskich komunistów w Kętrzynie oraz działalności Partii Komunistycznej Niemiec w czasie wojny.